

פתרון הבחינה

באזרחות

קיץ תשפ"ה, 2025, שאלון: 34281

מוגש ע"י צוות מורי הבגרויות בבית הספר של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון לשאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.
3. כל התשובות מנוסחות בראשי פרקים.

פרק ראשון

שאלה מספר 1

סעיף א'

ציין: מנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמלי.

הצג: ביקורת שמקיימים אזרחים, גופים, ארגונים. באמצעות: הפגנות/אומנות/הופעה באמצעי התקשורת. ללא הסמכה חוקית/בהתנדבות/ביוזמת האזרחים. לשם הגבלת השלטון/פיקוח על השלטון. פועלים באמצעות לחץ על קובעי מדיניות/הבעת ביקורת פוליטית וחברתית על השלטון/קיום דיון ציבורי.

בסס: "בתגובה לתקרית זו פרץ במדינה גל של מחאות ונערכו הפגנות שבהן השתתפו אלפי אזרחים שנשאו שלטי מחאה".

קשר: המחאות וההפגנות נעשו ביוזמתם של אזרחים, הרוצים להפעיל לחץ על השלטון (ראשי הרשויות) להתפטר בעקבות קריסת הגג בתחנת הרכבת.

סעיף ב'

ציין: אחריות מיניסטרואלית.

הצג: לכל שר בממשלה אחריות כלפי הכנסת והממשלה ביחס לנושאים שבתחום משרדו ולפעולות סגל עובדיו, אף אם נעשו שלא בידעתו. חובתו של שר לדווח בכנסת על פעולות משרדו, להשיב על שאילתות ועל הצעות לסדר היום הקשורות לתחום משרדו, וכן לתקן בעיות שבתחום משרדו. האחריות המיניסטרואלית היא ציבורית בלבד ולא משפטית (לעומת אחריות אישית שמוטלת על השר ביחס למעשים או מחדלים שביצע בעצמו).

בסס: "בעקבות גל המחאות הודיע שר התחבורה כי את שיפוץ התחנה ביצעה חברה פרטית ממדינה אחרת, והוא לא ידע על כך. אולם, בכל זאת), מכיוון שהטיפול בתחנות הרכבת במדינה מוטל על משרד התחבורה, השר מקבל את הטענות ומתפטר מתפקידו".

קשר: שר התחבורה לוקח אחריות על מחדל שמשרדו אחראי לו, ומתפטר מתפקידו. בכך מבטא השר את אחריותו לכל נושא שבתחום משרדו, אף אם נעשה בלא ידיעתו.

שאלה מספר 2

סעיף א'

ציין: הזכות לשיוויון.

הצג: אין להפלות אדם בשל זהותו, שיוכו סממן חיצוני או מגבלה כלשהי (דת, גזע, מין, העדפה מינית, צבע עור) (אלא במקרים של שונות רלוונטית לנושא הנידון-הבחנה מותרת).

בסס: "לדבריהם, בשל מחסור זה נוצר פער גדול באיכות השירותים הרפואיים בין אלה שהמדינה מספקת לתושבי הפריפריה ובין אלה הניתנים לתושבי אזור המרכז".

קשר: לדברי התושבים השלטון מפלה אותם לרעה ביחס לתושבי המרכז באיכות השירותים הרפואיים, דבר המהווה פגיעה בשיוויון ומתן יחס שונה על בסיס לא רלוונטי - מקום המגורים.

סעיף ב'

ציין: פנייה ליהודי התפוצות.

הצג: להתלכד סביב הישוב היהודי בעליה ובבניין. לעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

בסס: "הכינוס נועד לעודד כאלפיים רופאים יהודים מרחבי העולם לעלות לארץ".

או: "זכאי שבות, ערכיים וציוניים, המעוניינים לעלות לארץ ומבקשים לקשור את גורלם בגורלה של מדינת ישראל. זהו מימוש של החזון הציוני".

קשר: הרצון לעידוד עליית רופאים יהודיים לארץ הוא ביטוי להתלכדות סביב היישוב היהודי בעליה.

פרק שני

שאלה מספר 3

חוק השבות

חוק משנת 1950 הקובע שכל יהודי זכאי לעלות לארץ. החוק מאפשר גם לבני/בנות זוגם של יהודים, ילדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם, ונכדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם לעלות לארץ (אם כי הם לא נרשמים כיהודים). חוק זה נובע מתפיסת היסוד של מדינת כמדינת הלאום של כל יהודי העולם ולכן מקובל לראות בו חוק מבחין ולא חוק מפלה. במדינות רבות בעולם קיימת מדיניות הגירה המבוססת על עקרון שבות של בני הלאום.

שאלה מספר 4

היחס כלפי המיעוטים בהכרזת העצמאות

- הבטחה לשוויון זכויות חברתי ומדיני לכל אזרחיה ללא הבדל דת גזע ומין.
- הבטחה לחופש דת מצפון לשון חינוך ותרבות.
- הבטחה להיות נאמנים לעקרונותיה של מגילת האו"ם.
- אזרחות מלאה ושווה, וייצוג מתאים בכל מוסדות השלטון.

- הבטחה להעניק לערבים אזרחי ישראל נציגות מתאימה בכל מוסדות המדינה.
- שמירה על המקומות הקדושים לכל הדתות.
- פיתוח הארץ לטובת כל תושביה.

שאלה מספר 5

ביקורת שיפוטית

ביקורת של מערכת המשפט (בדרך כלל על ידי בג"ץ) על הרשות המחוקקת ועל הרשות המבצעת. מתבטאת בישראל מאז המהפכה החוקתית במידה רבה ע"י פסילת חוקים הסותרים חוקי יסוד. סמכות בית המשפט לביקורת שיפוטית והיקפה הראוי שנויים במחלוקת ציבורית.

שאלה מספר 6

דמוקרטיה מתגוננת

הגנה על המשטר הדמוקרטי, עקרונותיו ואופי המדינה, מפני אדם או קבוצה שפועלים בזירה הציבורית תוך ניצול הכלים הדמוקרטיים על מנת לפגוע/לחסל את המשטר הדמוקרטי או באופי המדינה. במקרים בהם האיום ממשי המדינה מתגוננת על ידי שלילת הזכות להיבחר/להתארגן ולפעול מבחינה פוליטית/ או ע"י הגבלת חופש הביטוי.

שאלה מספר 7

שני הבדלים בין פקודה בלתי חוקית לבין פקודה בלתי חוקית בעליל

הבדל ראשון: הציות לפקודה

לפקודה בלתי חוקית חובה לציית. אי ציות יגרום העמדה לדין של החייל.
לפקודה בלתי חוקית בעליל חובה שלא לציית. ציות יגרום להעמדה לדין של החייל ושל נותן הפקודה.

הבדל שני: תוכן הפקודה

פקודה בלתי חוקית סותרת את החוק או את הנחיות הצבא או חורגת מסמכות נותן הפקודה.
פקודה בלתי חוקית בעליל סותרת ערכי מוסר ומצפון אנושי בסיסיים/ "דגל שחור" מתנוסס מעליה.

שאלות אשכול

שאלה מספר 8

המאפיינים של החברה החרדית:

- החרדים מעוניינים בקיומה של מדינת הלכה/ מדינת התורה. מאמינים בקיום כל המצוות ובהליכה אחר מרות הרבנים.
- לימוד תורה הוא ערך עליון ומצווה חשובה.
- רובם אינם מתגייסים לצבא עקב לימוד בישיבה ("והגית בו יומם ולילה").
- הסתגרות והתבדלות בשכונות ובערים נפרדות.
- קיימת מערכת חינוך נפרדת למגזר החרדי. מדגישים את לימודי הקודש.
- חלק מהחרדים אינו ציוני ואינו תומך בקיומה של מדינה חילונית. לדעתם יש לחכות לגאולת משיח.

הסדר הסטטוס קוו:

ההסדר להכרעה במחלוקות בסוגיות דת ומדינה שיסודו מיוחס למכתב הצהרת כוונות מ-1947 (שנשלח מהנהלת הסוכנות היהודית למפלגת אגודת ישראל). נועד למנוע העמקת מחלוקות בין דתיים לחילוניים ולאפשר חיים משותפים במדינה שעתידה לקום. עוסק בהסדרת ארבע סוגיות מרכזיות של דת ומדינה: 1. הגדרת השבת כיום המנוחה במדינת ישראל (ליהודים). מטבח כשר במוסדות ממלכתיים 3. נישואין וגירושין של יהודים יתנהלו בהתאם להלכה 4. מתן אוטונומיה לזרם החינוך הדתי. רובו נתקבע בחקיקה ואופן שימורו ויישומיו הראויים נתונים לאורך כל השנים בוויכוח ציבורי.

כיצד הסדר הסטטוס קוו מאפשר לממש את אחד המאפיינים :

החרדים מעוניינים בקיומה של מדינת הלכה/מדינת התורה המתנהלת על פי כללי ההלכה. הגדרת השבת כיום המנוחה ישראל או הנישואין והגירושין בהתאם להלכה מממשת את החזון הזה. או: בהסדר הסטטוס קוו ניתנה אוטונומיה לחינוך החרדי. בכך מאפשר הסטטוס קוו לחרדים ללמד בצורה נפרדת לימודי קודש והלכה.

שאלה מספר 9

אשכול תקשורת ופוליטיקה בישראל:

המושג תקשורת המונים:

תקשורת פומבית, מהירה, פונה בו זמנית לקהל גדול, אין קרבה פיזית ואין היכרות בין הקהל למעביר המסר. המסר המועבר הוא קצר ואקטואלי.

התקשורת מעבירה לציבור מידע, נותנת פרשנות למידע. דוגמאות לתקשורת המונים: טלוויזיה, עיתון, אתרי אינטרנט, רדיו, רשתות חברתיות.

עקרון הפלורליזם:

- הכרה בערך של ריבוי/מגוון דעות/עמדות של אנשים או קבוצות.
- עידוד/תמיכה בקיום וביטוי של מגוון דעות/עמדות של אנשים או קבוצות בחברה.

כיצד עיקרון הפלורליזם מתממש בקיומה של תקשורת המונים:

- קיומם של עיתונים שונים/ערוצי טלוויזיה שונים מביא לידי ביטוי מגוון של דעות שונות.
- התקשורת מאפשרת ביטוי של דעות שונות של עיתונאים/פוליטיקאים/אזרחים.

שאלה מספר 10

שיטת הממשל הפרלמנטרי:

העם בוחר את נציגיו לפרלמנט-הרשות המחוקקת.
הממשלה – הרשות מבצעת, נבחרת וצומחת מתוך הפרלמנט, נשענת על רוב חברי הפרלמנט ואחראית בפני הפרלמנט. בסמכותו של הפרלמנט להביע אי אמון בממשלה (ע"י 61 ח"כים) ובכך להפיל אותה ואף להביא לבחירות חדשות. בראש הרשות המבצעת עומד ראש ממשלה שמקבל את אמון הפרלמנט.

עקרון הכרעת הרוב:

עקרון הקובע שמתוך כמה אפשרויות, מתקבלת האפשרות שרוב המצביעים תומכים בה.
אסור לרוב לקבל החלטות שפוגעות באופן לא סביר/לא מוצדק בזכויות יסוד ובייחוד בזכויות המיעוט.

כיצד עקרון הכרעת הרוב בא לידי ביטוי בממשל הפרלמנטרי:

הכנסת יכולה להפיל את הממשלה בהצבעת אי אמון ברוב של 61 חברי כנסת התומכים בהצבעת האי אמון.
או: הממשלה נבחרת וצומחת מתוך הכנסת ולשם כך עליה להישען על רוב של 61 חברי כנסת התומכים בה.

שאלה מספר 11

אשכול רשויות מקומיות:

שיטת הבחירות לשלטון המקומי:

הבחירות למועצה הרשות הן רשימתיות יחסיות, והבחירות לראש הרשות הן רוביות ואישיות. מצביעים בשני פתקים: פתק אחד לראש הרשות, ופתק אחד למועצה. ראש הרשות צריך לקבל לפחות 40% מהקולות הכשרים.

עקרון הפלורליזם:

הכרה בערך של ריבוי/מגוון דעות/עמדות של אנשים או קבוצות. - עידוד/תמיכה בקיום וביטוי של מגוון דעות/ עמדות של אנשים או קבוצות בחברה.

כיצד עקרון הפלורליזם בא לידי ביטוי בשיטת הבחירות לשלטון המקומי:

העובדה שהבחירות למועצה הן יחסיות מאפשרת ייצוג יחסי של הרשימה ביחס למספר הקולות שבחרו בה. בכך באות לידי ביטוי הדעות והאינטרסים השונים של תושבי המקום.

שאלה מספר 12

קבוצת אינטרס (קבוצות לחץ):

ארגון של אנשים בעלי מטרה משותפת. פועלים כדי להשפיע מבחוץ (הם לא שואפים להיבחר לפרלמנט). פועלים בדרך של שתדלנות (לובינג) במטרה לגרום לנבחרי ציבור לפעול, ולהצביע בעד מדיניות או הצעת חוק.

עקרון הפלורליזם:

- הכרה בערך של ריבוי/מגוון דעות/עמדות של אנשים או קבוצות.
- עידוד/תמיכה בקיום וביטוי של מגוון דעות/עמדות של אנשים או קבוצות בחברה/ מאפשר לכל קבוצה או דעה להתארגן ולפעול למען השגת האינטרסים שלהם.

כיצד עקרון הפלורליזם מתממש בפעילותן של קבוצות אינטרס (קבוצות לחץ):

- קבוצות האינטרס פועלות להשגת אינטרסים רבים, שונים ומגוונים.
- קיימות קבוצות אינטרס רבות ושונות זו מזו ובכך מתבטא ריבוי הדעות וההכרה בזכותן של דעות שונות לבוא לידי ביטוי.

פרק שלישי

שאלה מספר 13

הזכות להליך הוגן

הצג:

- אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו/ אדם זכאי כל עוד לא הורשע בדיון.
- כל אדם זכאי למשפט הוגן ופומבי: "יצוג ע"י עו"ד, שופטים בלתי תלויים, ענישה בהתאם לחוק בלבד, זכאי לדעת במה הוא נאשם, זכאי לראות את הראיות נגדו, זכאי לערער לערכאה גבוהה יותר.

בסס: "הפרשיות האחרונות מלמדות שקווים אדומים נחצו וכי אנשים נורמטיביים לחלוטין, שמעזו, וברור לכל שלא נשקפת מהם סכנה לשלום הציבור מוצאים עצמם במעצר ממושך טרם הרשעה בדיון".
או: "שימוש לרעה בדרך בלתי מידתית בסמכות העיכוב והמעצר".
או: "מדובר בחשודים או נאשמים שטרם הורשעו ועומדת להם חזקת החפות".

קשר: אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו. מעצרו של אדם מעבר לזמן קצוב מהווה ענישה ללא משפט ופגיעה בחזקת החפות.
או: מותר לעצור אדם לזמן מוגבל, ועל המשטרה להביא את העציר לפני שופט. בציטוטים השונים אנו רואים שימוש נרחב ולא מידתי בסמכות המשטרה ובכך נפגע המעצר המוגבל.

שאלה מספר 14

הצג:

תפקידי הכנסת: רשות מכוננת

הכנסת מהווה רשות מכוננת האחראית על הכנת חוקה. כיום מתבטא תפקיד זה באמצעות חקיקת חוקי יסוד, המהווים את פרקי החוקה העתידית.

הצג:

תפקיד הכנסת: ייצוג אזרחים

הכנסת מייצגת את ריבונות העם ואת העמדות השונות בחברה.

בסס: "בשנת 1992 נחקקו שני חוקי יסוד המעגנים את ההגנה של זכויות האדם. אחד החוקים הוא חוק יסוד כבוד האדם וחירותו".

קשר: חקיקת שני חוקי היסוד ובתוכם חוק יסוד כבוד האדם וחירותו מבטאת את תפקידה של הכנסת כרשות מכוננת האחראית על הכנת חוקה המתבטאת כיום בחקיקת חוקי יסוד.

שאלה מספר 15

עקרון הגבלת השלטון

הצג: השלטון מחזיק באמצעים כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני איכפה המעניקים לו עצמה רבה. קיימת סכנה בניצול לרעה של כוחו של השלטון, ובפגיעה בזכויות האדם והאזרח או בזכויות קבוצה. הפרדת הרשויות, חוקה, ואמצעים פורמאליים ובלתי פורמאליים נועדו למנוע את עריצות השלטון.

בסס: "כבר בשנת 2020 פורסם בדוח של משרד מבקר המדינה כי יש עלייה מדאיגה בשיעור המעצרים ובעיקר במעצרים עד תום ההליכים".

או: "המחוקק חייב להבהיר לפרקליטות לבתי המשפט, שמעצר עד תום ההליכים יש לשמור למקרים קשים וחמורים".

קשר: מבקר המדינה המופיע בקטע הוא אחד מגופי הפיקוח והביקורת הפורמליים, והוא מבקר את רשויות השלטון, חושף מחדלים ושחיתויות ובכך מגביל את השלטון ומגן על זכויות האדם.
או: הרשות המחוקקת מגבילה את רשויות השלטון השונות בחקיקה.

פרק רביעי

שאלה מספר 16

ציין: תפקיד הממשלה: חקיקת משנה

הצג: חקיקה הנעשית על ידי הרשות המבצעת או השרים או רשויות מקומיות באמצעות: צווים, תקנות, חוקי עזר עירוניים. נועדה לאפשר ביצוע החוק וקידום מטרותיו ע"י פירוט העקרונות שנקבעו בחקיקה ראשית. אסור שחקיקת משנה תסתור חקיקה ראשית. היא נתונה לפיקוח של ועדות הכנסת.

בסס: "משרד המשפטים והמשרד לביטחון לאומי חתמו על תקנות חדשות המאפשרות להטיל קנסות על מי שפולשים לשטחים חקלאיים".

קשר: הרשות המבצעת (משרד המשפטים והמשרד לביטחון לאומי) מבצעת במקרה זה חקיקת משנה על ידי הוצאת תקנות שנועדו לאפשר לה לאכוף את החקיקה הראשית.

שאלה מספר 17

ציין: גישה כלכלית חברתית ליברלית/ניאו ליברלית.

הצג: מדגישה את החירות הכלכלית על פני השוויון החברתי-כלכלי/ סוברת שחירות מקדמת את טובת החברה כולה ובתוכה את החלשים. דגש על יוזמה פרטית ותחרות/פעילות במסגרת שוק חופשי. מעורבות המדינה בתחום החברתי-כלכלי היא מינימלית/מצומצמת. דוגמאות: הפרטה, קיצוץ תקציבים, צמצום קצבאות/תמיכה בצמצום המיסוי למינימום.

בסס: "בחודשים האחרונים נכנסה לתוקף רפורמה ולפיה שמונה חברות פרטיות חדשות רשאיות לספק גם הן חשמל לכל משק בית בישראל".

קשר: המדינה מצמצמת את המעורבות שלה בתחום החשמל ומפריטה את התחום על ידי הכנסת חברות פרטיות. בכך היא מעודדת תחרות.

שאלה מספר 18

ציין: חובות האדם כאדם.

הצג: חובת האדם כאזרח לציית לחוקי המדינה ולחובות הקבועות בו (כגון תשלום מיסים ושירות בצבא). חובת האדם כאזרח להשתתף בעיצוב החיים הפוליטיים והציבוריים במדינה (באמצעות הצבעה בבחירות, ביקורת על השלטון, השתתפות והציבוריים במדינה (באמצעות הצבעה בבחירות, ביקורת על השלטון, השתתפות).

בסס: "על פי ההצעה, בעלי עסקים שעד כה העלימו מיסים יאלצו לדווח לרשויות המס על עסקאות שביצעו".

קשר: חובתו של אזרח לשלם מיסים מבטאת את חובת האדם כאזרח לציית לחוקי המדינה. בעלי עסקים שלא שילמו מס יאלצו למלא את חובתם האזרחית ולשלם.

שאלה מספר 19

סעיף א'

טענה: אני תומך/ת בהצעה לתיקון חוק יסוד הכנסת ולפיו כל מפלגה המתמודדת בבחירות תהיה חייבת לכלול לפחות 30% נשים ברשימת המועמדים שלה.

סעיף ב'

נימוק אחד התומך בעמדתי מבוסס על המושג: העדפה מתקנת.

העדפה מתקנת היא הענקת הטבה/העדפה לקבוצה/לאוכלוסייה מופלית/חלשה, למשך זמן מסוים, במטרה לצמצם פערים ואי שוויון. ישנו ויכוח ציבורי לגבי היקף השימוש הראוי במדיניות זו, בין השאר מכיוון שהיא יוצרת אפליה כלפי פרטים אחרים.

תיקון החוק מבטא את מדיניות ההעדפה המתקנת בכך שהוא מעניק העדפה (שריון 30% מהמקומות), לקבוצת הנשים שהיא קבוצה עם ייצוג נמוך בכנסת. מטרת השריון הוא לצמצם את הפער בייצוג בכנסת כיום בין קבוצת הגברים לקבוצת הנשים.

סעיף ג'

נימוק אחד התומך בעמדה מנוגדת לעמדת מבוסס על המושג: אפליה פסולה.

אפליה היא פגיעה בזכות לשוויון על ידי הענקת יחס שונה לבני אדם, ללא סיבה מוצדקת, ובפרט בשל זהות, שיוך סממן חיצוני או מגבלה כלשהי (דת, גזע, מין, העדפה מינית, צבע עור) (השונות אינה רלוונטית לנושא עליו מדובר). שריון מקומות לנשים מהווה אפליה כלפי גברים בכך שמעניק יחס שונה (מקום שמור ברשימה) על בסיס שוני לא רלוונטי (מין) ולא על בסיס מספר האנשים שבחרו בכך.

שאלה מספר 20

סעיף א'

טענה: אני מתנגדת להחלטה לבטל את מערך בדיקת העובדות שמפעיל תאגיד מטא ולפרסם כל מה שיכתבו הגולשים ברשתות החברתיות של תאגיד זה.

סעיף ב'

נימוק אחד התומך בעמדת מבוסס על המושג הזכות לשם טוב (כבוד).

הזכות שלא להיות חשוף/נתון ליחס משפיל/ליחס מזלזל/ליחס מבזה/ליחס פוגעני/לטיפול או יחס אכזרי ובלתי אנושי. הזכות לחיות ללא חשיפה/התערבות/חדירה לחייו, לגופו, לחפציו (הזכות לפרטיות). הזכות שלא יפרסמו אודותיו/על אורחותיו/על דעותיו מידע שיקרי שלילי (הזכות לשם טוב). באם תפורסם כל ידיעה, ללא בדיקה, כולל פייק ניוז, תפגע הזכות לשם טוב של אנשים שיפורסמו עליהם ברבים דברי שקר המכפישים את שמם.

סעיף ג'

נימוק אחד התומך בעמדה מנוגדת לעמדת מבוסס על המושג חופש הביטוי.

לכל אדם זכות לבטא/להפיץ את עמדותיו/דעותיו/אמונותיו, בכל דרך (לבוש, תקשורת, אמנות, וכו') בפומבי/בגלוי. אם ימשיכו לבדוק כל ידיעה ויחליטו מה לפרסם ומה לא יפגעו בחופש הביטוי של גולשים המעוניינים לבטא ולהפיץ את דעותיהם בפומבי בדרך זו.